

Un nou apartat es dedica a la Guerra de Secessió i les seves seqüeles, així com a la pesta, la fam i altres calamitats que la succeeixen.

El segle XVIII i la Guerra de Successió, una època d'esplendor i de magnificència cultural, ocupen un altre capítol del llibre de Solà. Es parteix de la Guerra i després es va explicant la recuperació del monestir, els seus conflictes amb els bisbes de Girona i Vic, la provisió de les rectories, les visites pastorals.

El darrer capítol tracta del segle XIX i la fi de l'Antic Règim. El capítol comença amb la Guerra del Francès i l'evolució del monestir fins a les desamortitzacions.

Vénen després unes mesurades conclusions que destaquen els aspectes principals del llibre.

L'obra inclou una selecta i completa sèrie d'apèndixs de 1599 a 1831 que la il·lustren; són documents de diversa naturalesa: contractes, àpoques, arrendaments, convocatòries del convent, relats de llegendes, creacions de confraries, testaments, inventaris, etcètera.

A continuació hi ha la bibliografia i els tradicionals índexs onomàstic i toponímic, habituals en les col·leccions de la Fundació Noguera.

Aquesta és una obra extraordinària que, a partir del protagonisme d'excepció de la comunitat benedictina que s'estableix al monestir, descriu i analitza la història institucional de la vila d'Amer. Un llibre fruit d'un treball acurat, que aporta nombroses dades, ben contrastades, ben disposades, amb un llenguatge accessible i amb la magnífica presentació pròpia de les edicions de la fundació editora.

Josep Serrano Daura

Universitat Internacional de Catalunya

*LLIBRE DELS REIS. LLIBRE DE FRANQUESES I PRIVILEGIS
DEL REGNE DE MALLORCA (CÒDEX NÚMERO 1 DE L'ARXIU DEL
REGNE DE MALLORCA),³ DE RICARD URGELL HERNÁNDEZ (DIR.)*

Amb el títol curt *Llibre dels reis*, el polígraf menorquí Josep Maria Quadrado denominava el *Llibre de franqueses i privilegis del Regne de Mallorca*, que va redescobrir l'any 1840. La seva edició de *El Códice de los Reyes, o sea, el Rey de los Códices en el Archivo de Mallorca* es va publicar solament en la revista *Museo Balear de Historia y Literatura, Ciencias y Artes*, de 1886 (p. 361-392). Durant molts anys, aquest llibre, que va ésser redactat entre 1334 i 1341, va ser desconegut,

3. Palma de Mallorca, Edicions UIB i José J. de Olañeta, Editor, 2010.

amb l'excepció de les seves imatges, que han estat prou divulgades en exposicions o en forma d'il·lustracions en publicacions de temàtica diversa.

El resultat final de l'anàlisi del manuscrit des de les diverses vessants és el present volum, que inclou els estudis del *Llibre dels reis* i les transcripcions dels repertoris llatí i català de franqueses i privilegis del Regne de Mallorca, a més d'una versió en català dels Usatges de Barcelona. Els Usatges, des de la carta de poblament de 1230, van entrar en vigor pel que fa al dret penal i processal al Regne de Mallorca, ja que el capítol 14 deia: «in causis iniuriarum, dampnis vulneribus illatis, procedatur secundum Usaticum Barchinone».

El *Llibre dels reis* és una obra que encarregaren els jurats de la ciutat i el Regne de Mallorca al prevere Romeu des Poal, que hi treballà a partir de 1334. S'hi recolliren documents d'especial interès atorgats per Jaume I, els tres reis privatis de Mallorca i alguns monarques aragonesos. El fet que l'obra fos encarregada pels jurats, l'organisme que representava la universitat o conjunt de tots els habitants de la ciutat i el Regne, és ben demostratiu de la importància que es donava a una sèrie de disposicions que, al cap i a la fi, significaven els seus drets i privilegis. Per als jurats, era imprescindible tenir una recopilació jurídica que els permetés defensar els privilegis del Regne.

El còdex 1 de l'Arxiu del Regne de Mallorca és un manuscrit que es reproduïx en els folis 14 i 223. La finalitat del còdex era recollir els privilegis del Regne dispersos en instruments diversos amb el format «dispersi posita in diversis cartis et scripturis», per a evitar que caiguessin en l'oblit. Es tracta d'una recopilació, no de tot el dret privilegiat de Mallorca, sinó parcial, que recull els materials legislatius que són beneficiosos per als interessos de la universitat del Regne i, en definitiva, per als estaments que la governen. Però no era la primera vegada que es feia una recopilació a Mallorca. Sabem que el 1288 els jurats d'Eivissa van enviar a Mallorca el seu síndic, Guillem de Banyoles, que va comparèixer davant del batlle de l'illa, Miró de Palau, per a demanar-li que li permetés acurar un còdex que havien format amb els privilegis concedits a Mallorca i Eivissa per Jaume I i els seus successors, amb el que tenien els còsols mallorquins.

El còdex consta de dues parts principals. La primera recull un conjunt de privilegis i franqueses concedits al Regne de Mallorca i que es reproduïxen en la seva versió original llatina, i la segona recull un conjunt similar de privilegis i franqueses traduïts al català. En cada versió consten així mateix les transcripcions de tres privilegis idèntics en llengua castellana. Entre l'una i l'altra es reproduïxen els Usatges de Barcelona, uns fragments dels evangelis utilitzats per a la presa dels juraments, un calendari litúrgic amb la taula per a determinar la festa mòbil de Pasqua i un breu cronicó. La primera part comprèn cent cinc documents i la segona, cent divuit. En cada una hi ha un duplicat, per la qual cosa el nombre de docu-

ments diferents es redueix a cent quatre i cent disset, respectivament. Totes les disposicions contingudes en el *Llibre dels reis* van ser redactades originalment en llatí. La segona part del còdex, on s'inclouen els privilegis en versió catalana, no és una mera traducció de la primera, ja que no segueix el mateix ordre que la versió llatina i comprèn tretze documents que aquesta no inclou. Els privilegis atorgats per Jaume I i Jaume II en la primera fase del seu regnat havien estat traduïts al català en els últims anys del segle XIII. Les disposicions d'aquests monarques recollides en el Llibre de la Cadena eivissenc que va ser elaborat a partir d'un còdex que el 1288 posseïen els còsols de Mallorca, ja estan traduïdes al català.

Manca finalment la qüestió de la utilització del còdex. El *Llibre dels reis*, per la qualitat de la seva factura i la riquesa de la seva ornamentació, és un còdex sumptuari, el més luxós de què va disposar la universitat del Regne. Per aquest motiu només es va utilitzar per a determinades solemnitats, com els actes de jurament dels oficials de la universitat. El fet que el *Llibre dels reis* presenti en primer lloc la versió original llatina dels privilegis i les franqueses de Mallorca —a diferència dels còdexs anteriors o coetanis, que només contenen la traducció catalana o que reproduïen la versió llatina en segon lloc— és una manifestació del caràcter solemne i sumptuari de l'obra. Tanmateix, la inclusió d'una segona part catalana indica que no es va excloure la possibilitat de donar-li una orientació pràctica, per això se'n facilita la comprensió als elements rectorcs de la universitat. A més, en els marges del còdex apareixen algunes anotacions de diferents èpoques, que indiquen que va ser consultat i acarat amb els texts inclosos en altres fonts.

Thomas Gergen

Universitat Europea d'Economia i Empresa (EUFOM) de Luxemburg

*LOS MINISTROS DE LA REAL AUDIENCIA DE ARAGÓN (1711-1808),
DE JUAN FRANCISCO BALTAR RODRÍGUEZ⁴*

Els estudis aragonesos del segle XVIII omplen, per fi, un important buit historiogràfic amb l'encertada publicació d'aquesta monografia relativa a l'Audiència borbònica d'Aragó. El llibre segueix l'esquema de treballs similars editats per Mariano Peset Reig, Pere Molas Ribalta i Maria dels Àngels Pérez Samper. Gràcies a aquests autors, coneixem millor la història setcentista dels tribunals homònims de València i Catalunya. Malgrat els intents introductoris efectuats per

4. Saragossa, El Justicia de Aragón, 2007, 269 p., col·l. «El Justicia de Aragón», núm. 35.